

SĂPĂTURILE DE LA BÎRSEȘTI

(r. Vrancea, reg. Galați)

REZULTATELE cercetărilor arheologice făcute în cimitirul tumular de la Bîrsești în anii 1955—1956¹ au arătat limpede importanța acestui obiectiv pentru cunoașterea culturii primei epoci a fierului și influența culturii scitice asupra culturii locale din Moldova. Descoperirile de la Bîrsești definesc un nou grup hallstattian². Săpăturile au fost continuate în anul 1957 (între 12 august și 7 septembrie) cu fonduri puse la dispoziție de Muzeul de Istorie — Focșani³. Au fost săpate încă 12 movile de dimensiuni diferite, alese din diverse părți ale cimitirului. Conținutul grupului cultural Bîrsești a fost îmbogățit cu noi materiale și s-au făcut observații importante asupra ritului de înmormîntare.

Dimensiunile movilelor săpate variază între: diametrul 20 m, înălțimea 1 m (movila XIX) și diametrul 10 m, înălțimea 0,30 m (movila XXIII), fiind deci foarte aplatizate.

Toate movilele săpate prezintă în linii mari aceeași structură. Nivelul de depunere al resturilor omenești și al inventarului corespunde cu nivelul solului antic; urmează o movilă de pămînt de cele mai multe ori de culoare roșcată, iar peste acesta un strat de bolovani de rîu, pe care s-a format, în decursul vremii, un strat de pămînt negru, vegetal. Stratigrafia mai sus arătată a fost deranjată în mai multe cazuri de înmormîntări ulterioare care folosesc movila construită pentru prima înmormîntare. Avînd în vedere atît ritul de înmormîntare cît și inventarul funerar, mormintele secundare aparțin aceleiași perioade ca și cele primare. Indiferent de durata acestei perioade, înmormîntările păstrează trăsături comune. O categorie clar distinctă o formează cele cîteva morminte de incinerare cu oase calcinate depuse în urne și fără nici un obiect. Acestea datează tot din prima epocă a fierului, dar dintr-o perioadă mai nouă.

Numărul mormintelor găsite în movilele săpate în 1957 variază între unu și cinci. Mormintele aparținînd grupului cultural Bîrsești, asupra cărora am insistat și în rapoartele precedente, sînt morminte de incinerare. Resturile rămase de la incinerarea morților erau depuse direct pe sol. Astfel s-a observat în plan, la cîteva morminte, o pată de culoare neagră sau neagră-cenușie cu bucăți mici de oase și cărbuni. Pata se află chiar în centrul movilei atunci cînd e vorba de prima înmormîntare din movila respectivă și la o distanță de 1—1,5 m spre nord de grupul de vase depuse ca ofrandă. Menționasem în rapoartele precedente că obiectele de podoabă sau armele apar întotdeauna la oarecare distanță spre nord de grupul vaselor. Acum putem preciza că armele și podoabele apar în cuprinsul

¹ Sebastian Morintz, *Săpăturile de la Bîrsești*, în *Materiale*, III, 1957, p. 219—224; *ibidem*, V, 1959, p. 355—360.

² Sebastian Morintz, *Новая галлштатская группа*

в Молдове, în *Dacia*, N.S., I, 1957, p. 117—132.

³ Săpăturile au fost făcute de Sebastian Morintz ajutat de Gh. Constantinescu, directorul Muzeului de Istorie—Focșani și de Mariana Fudulică, studentă.

petei de culoare mai întunecată. Acolo au fost depuse resturile omenești și obiectele mortului. De cele mai multe ori găsim obiectele dar nu putem distinge resturile incinerării.

Fiecare mormânt conține un grup de vase depuse ca ofrandă. Obișnuit întâlnim situația următoare: strachina mare cu marginea arcuită în afară; strachina mică de aceeași formă (fig. 1/2) depusă în strachina mare;

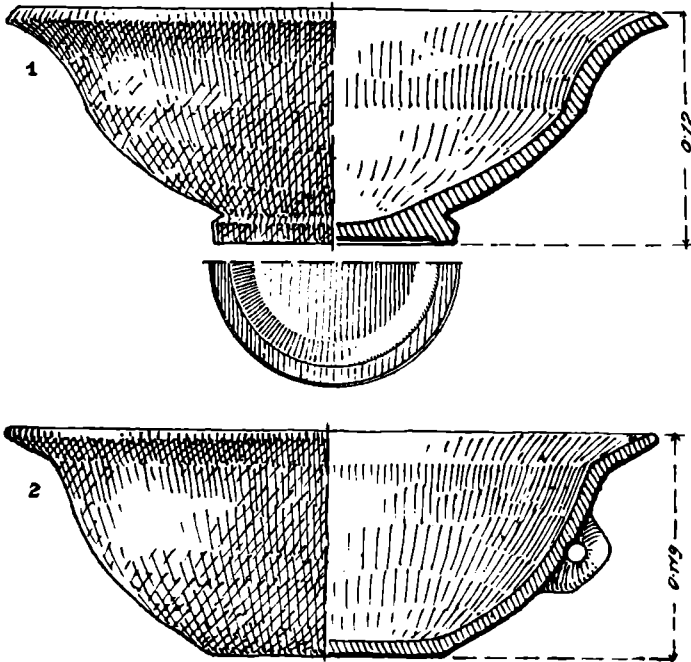

Fig. 1. — Bîrșești. Ceramică din morminte. 1, strachină lucrată la roată găsită în movila XVII; 2, strachină lucrată cu mina, găsită în movila XVIII.

cană așezată în strachina mică sau pe marginea strachinii mari; vas mare din pastă poroasă, în formă de clopot situat lângă strachina mare. Pe lângă acest grup întâlnim, la câteva morminte, al cincilea și chiar al șaselea vas. Acestea sînt căni de diferite forme și de dimensiuni mici și mijlocii (fig. 2/1,2). În două morminte am întâlnit o situație curioasă. Vasele erau așezate cu gura în jos. Strachina mică așezată cu gura în jos era acoperită de strachina mare situată în aceeași poziție; lângă strachina mare se află două vase și obișnuitul borcan, toate cu gura în jos. Această situație nu poate fi deloc întîmplătoare. Ea reprezintă

un ritual pe care — cel puțin în momentul de față — nu-l putem explica.

Pe lângă observațiile arătate, valabile pentru aproape toate movilele, amintim două situații care fac excepție. Sub una din movile (XVII) s-a găsit un rug de incinerare. Acesta se află în partea vestică a movilei, unde a fost dezvelit un strat de bolovani mari de rîu, acoperit de un strat de cărbuni gros de cîțiva centimetri. Mormîntul principal, pentru care a servit rugul, se află în centrul movilei. Aici s-a găsit o grămadă de oase omenești complet arse, iar printre oase sau lângă ele următoarele obiecte: topor de fier, vîrfuri de săgeți de bronz cu trei muchii și alte cîteva obiecte de fier foarte rău conservate. Spre sud-est de grămada de oase s-a găsit un grup de trei vase: strachină cu marginea arcuită în afară, lucrată la roată (!) (fig. 1/1) din pastă fină cenușie slab arsă și fragmente provenind din două vase din pastă poroasă de culoare cărămizie. Mormîntul principal din movila XVII își găsește cele mai multe apropieri cu mormîntul central — dealtfel și singurul — din movila I săpată parțial de proprietarul locului și în întregime de noi în toamna anului 1955. Acolo s-a găsit akinakes-ul cu capătul mînerului terminat în « antene », aplica cruciformă de bronz și vîrfuri de săgeți scitice de bronz. Nu putem ști cîte vase au fost în mormînt, deoarece proprietarul locului a păstrat numai cîteva din fragmentele ceramice găsite. S-au păstrat fragmente dintr-o strachină cenușie lucrată la roată, în toate privințele asemănătoare vasului găsit în 1957 în movila XVII. Celelalte fragmente ceramice găsite în movila I aparțin unor vase din pastă poroasă de culoare cărămizie. Vasele lucrate la

roată și vîrfurile de săgeți scitice sînt proprii numai acestor două morminte din tot ceea ce s-a săpat pînă acum la Bîrsești.

Avînd în vedere ritul de înmormîntare, modul de construire al movilelor și formele vaselor, aceste două morminte se integrează în ansamblul specific grupului Bîrsești. Cele două morminte ies în evidență printr-o mai mare bogăție a inventarului, prin vasele lucrate la roată și prin dimensiunile mari ale movilelor.

O situație deosebită a fost întîlnită în movila XIX. Acolo mormîntul se afla într-o groapă acoperită cu plăci

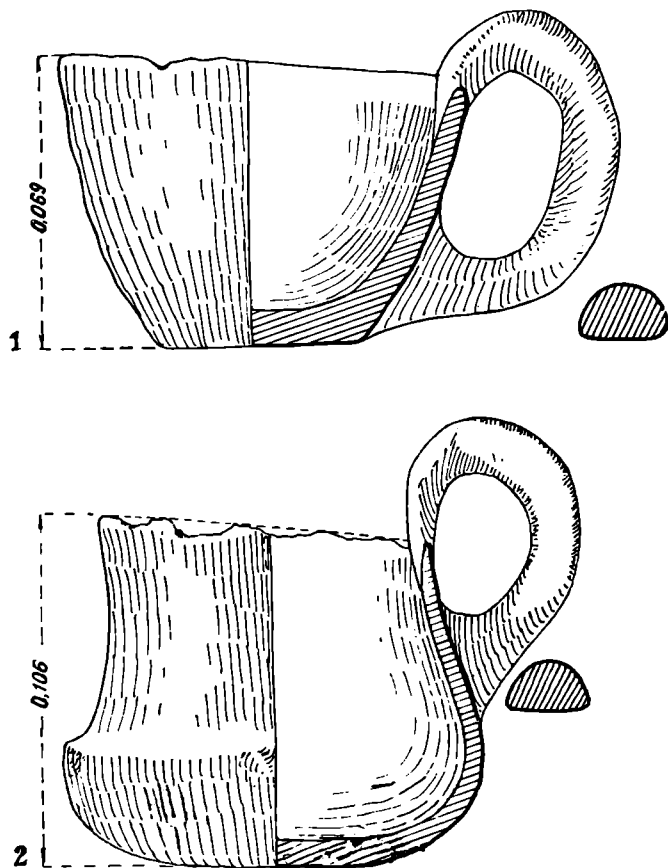

Fig. 2. — Ceramică din morminte. 1, cană găsită în movila XIII; 2, cană găsită în movila XII.

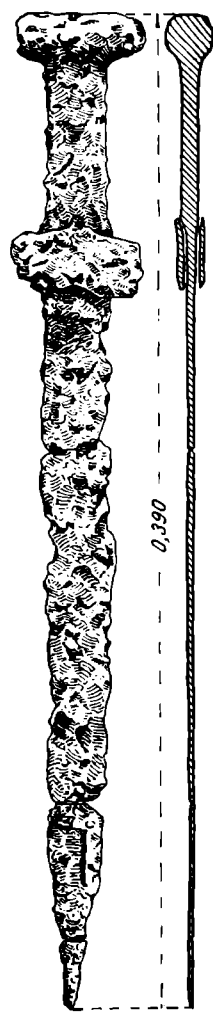

Fig. 3. — Pumnal de fier (akinakes) găsit în movila XIII.

de grezie. Cu vremea plăcile s-au frînt și au alunecat în groapă. Ulterior într-o vreme ce nu poate fi precizată s-a făcut o săpătură în centrul movilei, care a atins fundul gropii mormîntului. Cu acest prilej a fost ridicat inventarul. Noi n-am mai găsit decît o bucată de os extrem de friabil. După dimensiunile sale, acesta ar putea fi de cal sau de bou. În rest și această movilă se aseamănă cu celelalte prin pămîntul roșu amestecat cu negru, folosit pentru construirea sa și prin stratul gros de pietre de rîu care acoperă movila de pămînt. Spre limita de sud-est a movilei XIX și sub nivelul pe care aceasta a fost ridicată, s-au găsit două morminte de incinerare aparținînd culturii Monteoru.

Inventarul mormintelor aparținând grupului cultural Bîrsești este în general sărac. Cele mai multe morminte nu conțin alt inventar decît vasele de ofrandă. Obiectele de podoabă și armele s-au găsit întotdeauna spre nord de grupul de vase. În săpăturile din 1957 s-au mai găsit următoarele obiecte: un akinakes (fig. 3), un topor (fig. 4) și un cuțit de fier, patru arcuri de fibulă și cîteva vîrfuri de săgeți de bronz și mai multe fragmente de mărgelile de sticlă.

Akinakes-ul (fig. 3) reprezintă al treilea exemplar întîlnit pînă acum în cimitirul de la Bîrsești. Deși puternic ros de rugină, se păstrează în întregime. Are

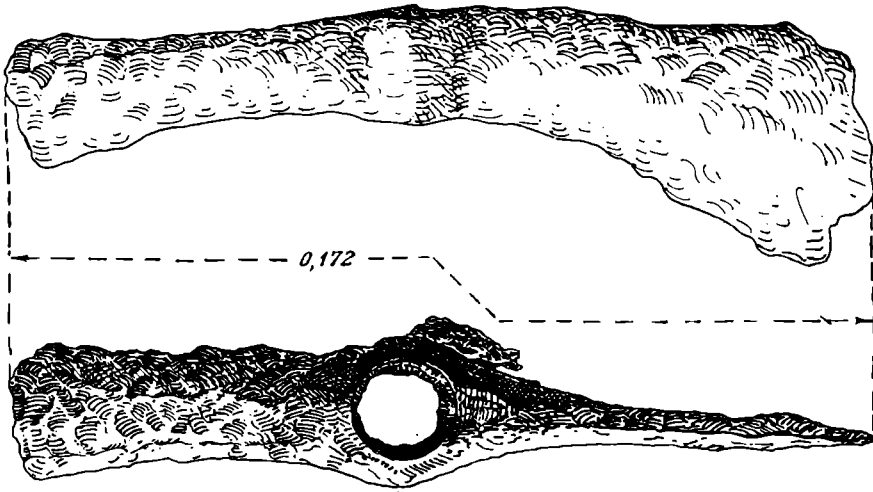

Fig. 4. — Topor de fier găsit în movila XVII.

lungimea totală de 0,39 m, iar capătul mînerului în formă de bară dreaptă. Toporul are un singur tăiș, cealaltă extremitate fiind în formă de ciocan (fig. 4). Are 0,172 m lungime și e acoperit de un strat gros de rugină. Din fibule se păstrează din păcate, numai arcurile de bronz. Toate cele patru găsite în 1957 sînt de forme diferite. Vîrfurile de săgeți de bronz sînt de tipul binecunoscut cu trei muchii.

Săpăturile din 1957 de la Bîrsești au dat rezultate importante asupra acestui grup hallstattian. S-au făcut observații mai clare decît în săpăturile anterioare asupra ritului funerar. S-a precizat că morții erau incinerati, iar resturile lor, împreună cu armele și podoabele, erau depuse nu în urnă ci direct pe sol. Vasele găsite în morminte reprezintă ofrande. A fost recoltată o mare cantitate de ceramică, din nefericire foarte rău păstrată, dar care ne permite totuși să precizăm formele vaselor. Strachina cu profil arcuit în afară apare în foarte multe exemplare. Frecvența atît de mare a acestei forme nu este în prezent cunoscută în nici o altă necropolă. Deosebit de interesantă este apariția strachinii lucrate la roată. Dacă în 1955, pe baza cîtorva fragmente mici, nu s-a putut preciza forma vasului, în 1957 a fost găsită o strachină întreagă (fig. 1/1). Forma sa este aproape identică cu aceea a numeroaselor strachini cu marginea arcuită în afară și lucrate cu mîna. Deci forma este locală, iar tehnica nu poate fi decît grecească. Foarte rar apare la Bîrsești strachina cu profil arcuit spre interior, care reprezintă una din formele cele mai caracteristice ale culturii primei epoci a fierului din țara noastră și din țările vecine. Cămile găsite în morminte sînt forme comune complexelor hallstattiene din țara noastră ca și vasele mari în formă de clopot.

Descoperirea celui de-al treilea pumnal scitic subliniază în mod evident înrîurirea scitică asupra culturii materiale din Moldova. Toporul de fier cu un

singur tăiș este întâlnit la traci dar și la sciți, spre deosebire de toporul cu două tăișuri găsit în 1956, care este specific tracic. Numeroasele fibule (șase în total) accentuează caracterul trac.

Complexul cultural cunoscut prin săpăturile de la Bîrsești reprezintă o interesantă sinteză traco-scitică din care nu lipsește nici influența greacă. Elemente tipic tracice predomină, iar numeroasele elemente scitice dovedesc o puternică influență și dau acestui aspect cultural nota specifică.

În ceea ce privește datarea grupului Bîrsești, considerăm că el se plasează cronologic în a doua jumătate a sec. VI și în prima jumătate a sec. V î.e.n. Cele câteva morminte izolate reprezentate prin urnele cu oase calcinate pot fi atribuite celei de-a doua jumătăți a sec. V î.e.n.

SEBASTIAN MORINTZ

РАСКОПКИ В БЫРСЕШТИ

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

В 1957 г. были продолжены раскопки курганного могильника в Бырсешти. Было раскопано еще 12 курганов. Структура их весьма сходна. Человеческие останки и инвентарь клались прямо на грунт, затем делалась насыпь из земли красноватого цвета, которую перекрывали слоем крупных валунов. Позже в кургане делались и другие захоронения. Каждый курган содержал от одного до пяти захоронений. Похоронный обряд состоял в трупосожжении. В основании одного из курганов обнаружены даже следы погребального кострища. Остатки от трупосожжения вместе с оружием и украшениями укладывались непосредственно на землю, а не в урну. На расстоянии 1—1,5 м к югу от места, где были положены остатки костей и вещи покойника, всегда находилась группа сосудов, положенных в качестве приношений: одна большая и меньшая миски, обе с выгнутыми наружу профилями, кружка и большой колоколовидный сосуд. Иногда встречался пятый и даже шестой сосуд.

Наиболее часто встречающаяся в Бырсешти форма мисок — с выгнутыми наружу краями. В 1957 г. был найден сосуд такой же формы, но выработанный на кругу.

Прочий погребальный инвентарь весьма скуден, а часто вообще отсутствует. В этом году были найдены: один акинак, рукоятка которого заканчивалась прямой поперечной полосой, железный топор с одним лезвием, железный нож без ручки, четыре фибульные бронзовые дуги, бронзовые наконечники стрел, много разбитых стеклянных бусин.

Общий культурный вид бырсештских захоронений является фрако-скифским с некоторым греческим влиянием. Преобладают фракийские элементы при весьма сильном скифском влиянии. Этот комплекс относится ко второй половине VI в. и к первой половине V в. до н.э.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Бырсешти. Керамика из погребений. 1, выделанная на кругу миска из погребения XVII; 2, сработанная вручную миска из погребения XVIII.

Рис. 2. — Керамика из погребений. 1, кружка из погребения XIII; 2, кружка из погребения XII.

Рис. 3. — Короткий железный меч (акинак) из погребения XIII.

Рис. 4. — Железный топор из погребения XVII.

LES FOUILLES DE BÎRSEȘTI

RÉSUMÉ

En 1957, les fouilles ont été continuées dans la nécropole tumulaire de Bîrsești. Douze tumulus y ont été encore fouillés. La structure des tertres funéraires étudiés jusqu'à présent est très semblable. Les restes humains et le mobilier étaient disposés à même le sol. Au-dessus, on élevait une butte de terre rougeâtre, recouverte ensuite d'une couche de grosses pierres de

rivière. Ultérieurement, on faisait d'autres ensevelissements dans ces tumulus. Chacun d'eux contient de une à cinq tombes. Le rite funéraire pratiqué était l'incinération. Un bûcher a même été retrouvé sous la base de l'un de ces tumulus. Les restes provenant de l'incinération étaient déposés, avec les armes et les parures, à même le sol et non pas dans une urne. A une distance d'un mètre à un mètre cinquante vers le Sud de l'endroit où étaient déposés les ossements et les objets ayant appartenu au mort, on trouve constamment un groupe de vases qui constitue l'offrande rituelle : une grande et une petite écuelle, toutes deux à profil arqué vers l'extérieur, un broc et un grand vase en forme de cloche. On y trouve parfois un cinquième et même un sixième vase.

La forme la plus fréquemment rencontrée, à des dizaines d'exemplaires, dans les tombes de Bîrseşti, est l'écuelle à bord évasé. En 1957, on en a trouvé une faite au tour.

Le mobilier des tombes est pauvre, lorsqu'il n'est pas absent. En 1957 on a également trouvé un akinakès à la poignée terminée par une barre droite, une hache en fer à tranchant unique, une lame de couteau en fer, quatre arcs de fibule, tous en bronze, des pointes de flèche en bronze et plusieurs fragments de perles de verre.

L'aspect culturel illustré par les tombes de Bîrseşti représente une intéressante synthèse thraco-scythe, à laquelle ne manque pas non plus l'influence grecque. Les éléments thraces y prédominent, mais l'influence scythe y est très forte. Ce complexe date de la seconde moitié du VIe et de la première moitié du Ve siècles avant notre ère.

EXPLICATION DES FIGURES

Fig. 1. — Bîrseşti. Céramique trouvée dans les tombes. 1, écuelle faite au tour, trouvée dans le tumulus n° XVII; 2, écuelle faite à la main, trouvée dans le tumulus n° XVIII.

Fig. 2. — Bîrseşti. Céramique provenant des tombes. 1, broc trouvé dans le tumulus n° XIII; 2, broc découvert dans le tumulus n° XII.

Fig. 3. — Poignard en fer (akinakès) trouvé dans le tumulus n° XIII.

Fig. 4. — Hache en fer trouvée dans le tumulus n° XVII.
